

Odnos med svetom za prosveto in šolskim odborom

Šolski odbori so se v svojem dosedanjem delu krepko uveljavili kot organi družbenega upravljanja in družbene kontrole na področju prosvete. Ta afirmacija in uspehi njihovega dela pa niso v vseh krajih naše države enaki, temveč so v velik meri odvisni od objektivnih pogojev in okolja, v katerem ti odbori delujejo. V večjih mestih in v tistih krajih, kjer je osredotočenega več delavskega življa, predstavljajo ti odbori močan vzvod ne samo za delo šol, ki jih upravljajo, temveč tudi za širše delo pri izobraževanju mladine in ljudstva sploh. V nekaterih kmečkih krajih pa, kjer prihajajo mnogo bolj do izraza tudi konzervativna pojmovanja, še niso prešli okvirov, bivših šolskih odborov v stari Jugoslaviji. Njihovo delo se vrti izključno okrog materialno-tehničnih vprašanj vzdrževanja šolskih poslopij.

Dejstvo je, da je delo šolskih odborov zlasti v večjih mestih olajšano s tem, da so tam širše možnosti za izbiro politično zavednih in iniciativnih ljudi in ker je družbeno življenje v mestih tesneje med seboj povezano. To daje vzpodbude tudi delu organov družbenega upravljanja v šolah in jim omogoča, večje razumevanje pri reševanju vseh perečih vprašanj. Zaradi

večje izbire sodelavcev lahko pritegnejo v delo širši krog javnosti. Toda pomanjkanje teh ugodnih momentov ne more biti tako odločilna ovira, da šolski odbori v bolj zaostalih kmečkih krajih ne bi krenili dalje od tistega, kar so dosegli do sedaj.

Kljub temu, da imajo v takih krajih šolski odbori dosti pomanjkljivosti, da zaradi svoje ozke in preproste usmerjenosti rešujejo samo materialno-tehnična vprašanja šol, vendar pa tudi za nje, kakor za vse druge, velja naglasiti pozitivno dejstvo, da se nikjer ne mešajo v učni proces v ožjem smislu. Bojazni nekaterih prosvetnih delavcev, da bi mogle pravice, ki so jih dobili šolski odbori, privedi do njihovega direktnega nestrokovnega vmešavanja v tista vprašanja, ki so v pristojnosti strokovnih ljudi, so bile neopravičene.

Nasprotno, glavna slabost, ki jo kaže danes delo šolskih odborov, je prav ta, da se premalo prizadevajo za reševanje tistih vprašanj pouka in vzgoje mladine v šoli in izven šole, pri katerih bi učnemu osebu lahko nudili korist in pomoč. Med taka vprašanja spada predvsem borba za dosledno socialistično idejno usmerjenost pouka, pomoč šolski upravi pri zagotavljanju čim boljše pouka z različnimi učili, pripomočki in tehničnimi sredstvi, ki jih je moč zagotoviti iz krajevnih virov, če se k temu delu pritegnejo družbene in druge organizacije, javnost in strokovne osebe izven šol. Pomembno vlogo pri pospeševanju take orientacije mora imeti pomoč Socialistične zveze in drugih družbenih organizacij. Toda nič manj pomembna ni pri tem tudi vloga svetov za prosveto in kulturo pri okrajih, zlasti pa pri občinskih ljudskih odborih.

Tam, kjer so se ljudski odbori in njihovi svetji za prosveto pri svojem neposrednem stiku s šolami usmerili na šolske odbore, uspehov ni manjkalo. Tam pa, kjer so se držali prejšnjega načina sodelovanja s šolskimi upravami, (večinoma samo s šolskim upraviteljem) niso se pa trudili, da bi v svoje aktivno delo vključili tudi šolske odbore in jih pritegnili k reševanju vseh tistih vprašanj, ki nimajo izključno strokovnega značaja, povsod tam šolski odbori životarijo, njihove funkcije pa so v bistvu omejene samo na tehnične posle, (skrb za kurivo, beljenje poslopij itd.). Izkušnje nekaterih večjih mest pričajo, da je mogoče v tej smeri mnogo storiti in da je aktiv-

(Konec na 13. strani)

O SVETIH TUZLANSKEGA OKRAJNEGA ODBORA

O delu svetov pri ljudskih odborih bi se lahko pisalo na dolgo in široko. Hotel pa bi na glasiti samo nekaj vprašanj, ki so zelo važna za njihov nadaljnji razvoj.

Predvsem gre za družbeni značaj dela svetov. Moralj bi biti veliko bolj pobudniki družbenih sil v reševanju problemov. Ne bi mogli trditi, da sveti v tej smeri doslej niso storili ničesar, vendarle moramo ugotoviti, da so še zmerom v opravljanju določenih, konkretnih poslov bolj obrnjeni k ljudskemu odboru, manj pa se ukvarjajo z angažiranjem in vključevanjem družbenih sil v reševanje problemov in težav posameznega kraja.

Navedel bom nekaj primerov iz dela svetov Okrajnega ljudskega odbora v Tuzli. Analiza situacije in problemov šol v Tuzli, ki so jo napravili pred nekaj dnevi, je pokazala, da je vrsta problemov, ki bi jih razen organov oblasti morali reševati tudi drugi faktorji. Šolski odbori v srednjih šolah niso povsod enako aktivni. Medtem ko so nekateri dosegli dokaj pomembne rezultate, drugi še vedno iščejo vsebino dela in svoj položaj v šoli. Niso pojasnili, kaj so razredne skupnosti, in le malo skrbli za to, da bi dobile svojo vlogo. V posameznih šolah profesorski

zbor ni enoten v vzgoji mladine. V večini šol se je predmet moralne vzgoje spremenil v posebne ure razredničarja itd.

Medtem ko je v šolah toliko takih važnih vprašanj, je imel svet za prosveto v teku pol leta 8 sej, na katerih je razpravljalo o postavitvi direktorjev srednjih šol, reševal prošnje in pritožbe, diskutiral o razmejitvi kompetenc med okrajem in občini, o problemih pouka v kmetijstvu, o gmotni zagotovitvi obstoja šol, o tistih krajih, v katerih bi učitelji in vzgojitelji imeli pravico na posebne doklade, o programu praktičnega pouka za vajence, o prekinitvi pouka in o podobnih zadevah.

Svet se je v svojem delu predvsem ukvarjal s tistimi nalogami, katere so mu v pristojnost naložili predpisi, o teh vprašanjih je sklepal v okviru svojih možnosti, dosti manj pa se je prizadeval razgibati družbene sile za reševanje posameznih problemov, manj se je ukvarjal s konkretnimi vprašanji okrajnih šolskih ustanov.

Videti je, kakor bi še vedno životalo mnenje, da so sveti nekakšni državni organi, ki naj bi se angažirali samo v tistih poslih, ki so jim jih naložili (seveda — precej ozko tolmačeni) predpisi; da so sveti organi odbora, ki imajo zato predvsem vzdrževati zvezo z odborom in njegovimi drugim organi. Pozabljajo, da so sveti hkrati organi družbe, da morajo dati pobudo družbenim faktorjem. Ko je pred nekoliko dnevi imel svet za prosveto razširjeno posvetovanje, smo takoj lahko opazili, da so se družbene organizacije in drugi činitelji začeli živahneje zanimati za te probleme. Manjkalo je samo začetnik, iniciator dejavnosti. To pa bi bil predvsem svet za prosveto, saj ta še najlaže doseže vsestranski vpogled v šolske probleme.

To je samo en primer, takih pa je cela vrsta na področju dejavnosti vseh posameznih svetov. V bazenu Tuzla je okrog 600 inženirjev in tehnikov. Ali ne bi bilo povsem naravno angažirati to veliko množico strokovnjakov za reševanje številnih vprašanj nadaljnega industrijskega razvoja tega področja? Niti sama iniciativa ne bi bila težka, saj so organizirani v lastnem strokovnem društvu. Z majhnimi napori bi to lahko storil svet za gospodarstvo. Pred dnevi je Društvo ekonomistov poslalo pismo svetu za gospodarstvo, v katerem ga vabi, naj seznaní ekonomiste z važnejšimi vprašanji iz svojih razprav, da bi tudi ekonomisti lahko povedali svoje mnenje in da bi lahko sodelovali v reševanju takih vprašanj. Na takšno sodelovanje z ustreznim svetom bi bila pripravljena tudi društva zdravnikov, kmetijskih strokovnjakov, prosvetnih delavcev in druge organizacije.

Pri volitvah svetov bi morale biti udeležene tudi družbene organizacije, tako da bi bili v svetih tudi predstavniki organizacij. Danes pa imamo v svetu za gospodarstvo skoraj samo direktorje velikih podjetij, v svetu za prosveto pa prosvetne delavce.

Geza Levi

Milka Stanaković

bolniški dan. To so povprečne enote, ki ekonomsko ne pomenijo ničesar konkretnega. Razen tega pa jih tudi ni mogoče zadoosti točno določiti, niti objektivno preveriti njihovo izpolnjevanje. Imamo jih v milijonskem številu in nihče ne more ugotoviti, ali je spregleda, ki je omenjen v računu, bil zares kakovostna strokovna usluga, ali pa predstavlja preprosto evidenčni podatek o nekem formalnem administrativnem aktu, kot je n. pr. obnovitev recepta, podaljšanje bolezenskega dopusta, pošiljatev na drugi pregled in podobno. Zdravstvene ustanove pridejo do svojih dohodkov s tem, da zaračunajo zavezanecem plačilo po takih enotah in pa po cenah, ki jih dobijo mehanično s tem, da skupne stroške razdelijo s številom planiranih, pa vendar ne vnaprej točno določenih uslug. Zdravstvene ustanove so torej prisiljene, da omejujejo svojo dejavnost na to, da opravljajo čim več pregledov, da ne zmanjšujejo obolenj, da se ne ukvarjajo s preventivo, kajti to se ne plača, zato, ker to ni spregleda. Očitno je, da je to popolnoma nasprotno namenu zdravstvene službe.

Kolkoli so cene uslug stvarne, bomo videli iz nekaterih primerov. V Srbiji so se v prvem polletju leta 1955 gibale cene pregledov od 85 din (Beograd) do 270 din (Bačka Topola). Ni verjetno, da je v Bački Topoli bila vrednost iste usluge štirikrat večja kakor v Beogradu. Ali primer iz Slovenije: Trbovlje 73 din, Gor. Kungota 216 din za pregled.

Zanimivo je tudi razmerje med republikami:

Povprečne cene za pregled v din

Srbija 113,5

Hrvatska 139,3

Slovenija	148,9
BiH	121,4
Makedonija	92,4
Crna gora	131,3

Cene bolniškega dne se v raznih beograjskih bolnišnicah gibljejo od 400 do 1100 din, v Nišu pa od 600 do 1100 din.

Gibanje števila pregledov je prav tako zanimivo:

1953	100
1954	124
1955	146

Razširitev zdravstvenih zmogljivosti prav gotovo ne napreduje enakomerno s takim povečanjem števila uslug. Iz tega izhaja, da bi se morala kakovost uslug slabšati, vse pa govori o nasprotnem: o manjši obremenjenosti posameznega zdravnika, o boljsem splošno zdravstvenem stanju, o zmanjševanju izgubljenih delovnih dni zaradi bolezni itd.

Zakon o zdravstvenem zavarovanju delavcev in uslužbencev določa tudi drugi način plačila zdravstvenih uslug — v obliki spavšalac. Razen nepomembnih izjem (n. pr. Ogulin) tega načina nikjer ne uporabljajo, verjetno iz strahu, da bi to pomenilo vrnitev na staro proračunsko poslovanje.

Namesto napačno in mehanično pojmovanega pavšala pa predlagajo, da bi za osnovo za obračun vzeli zdravstveno zaščito po posameznem zavarovancu za leto dni. Pod zdravstveno zaščito je razumeti: nadzorovanje delovnih in življenjskih razmer zavarovancev, izvajanje potrebnih ukrepov za izboljšanje zdravstvenega stanja, za preprečevanje obolenj in za zdravstveno izobraževanje, občasni pregledi zdravstveno ogroženih oseb, zdravniška pomoč v primeru bolezni, zbiranje podatkov in njihova obdelava za

Zagrebska bolnišnica za prsne bolezni

pravilno spremljanje zdravstvenega stanja prevzetih zavarovancev in podobno. Če bi se zdravstvena ustanova obvezala, da bo nudila take kompleksne usluge, tedaj bi gotovo storila vse, da bi imela čim manj bolnikov, kajti čim več bi jih bilo, tem slabše bi bilo za ustanovo. Svojo glavno dejavnost bi usmerjala na izboljšanje zdravstvenega stanja.

Če bi ugotovili, na podlagi katerih elementov bi lahko preverjali izvrševanje sprejetih obveznosti in pod katerimi pogoji bi lahko zmanjšali ali povečali pogodbeni znesek, bi zdravstvena ustanova lahko vodila določeno finančno politiko in dobila vzpodbude za razne prihranke. Svoje osebe bi lahko plačevala po učinku dela in po sorazmerni udeležbi vsakega posameznika v celotnem uspehu ustanove. Te pogoje je mogoče dokaj konkretno določiti. Za primer naj navedemo samo število nezdod pri delu, zamud pri delu, lekarniške stroške, število pritožb zaradi dela ustanove.

Če bi se pogodbe med zdravstvenimi ustanovami in zavodi za socialno zavarovanje tako sklepane, bi njihovi medsebojni odnosi dobili bolj solidno podlago, bili bi bolj urejeni, kakor sedaj. Odpadlo bi pa tudi

pogajanje o ceni pregleda, pri čemer vsaka stran pojmuje nekaj drugega. To pa je v vsej problematiki medsebojnih odnosov najmanj važno. Objektiviziranje vzajemnih obveznosti bi organom družbenega upravljanja ali samoupravljanja olajšalo združitev njihovih naporov za čim boljše opravljanje skupnih nalog, ki jim jih je postavila skupnost.

Nekateri zdravstveni delavci so že sprejeli koncepcijo takega obračuna in so pripravljani, da jo preskusijo v svojih ustanovah. Njihovi rezultati bodo prav gotovo pripomogli, da se pospeši izpopolnjevanje sistema. Morda pa niti ne bi bilo treba čakati na rezultate teh poskusov, temveč bi kazalo začeti s tem poskusom v raznih ustanovah po državi. Koncepcija sama je takaka, da omogoča široko lestvico raznih variant, od katerih bo ta ali druga prav gotovo uporabna pod različnimi pogoji v specifičnosti kraja in ustanove. Ne bi bilo treba dolgo čakati tudi zato, ker ne gre samo za iskanje boljše in nečesa novega, kar morda niti ni tako nujno, temveč gre za čim hitrejšo odpravo vsega, kar je v sedanjem sistemu slabo in škodljivo. To pa ne trpi daljšega odlaganja.